

priređili: Petar Bojanić i Vladan Djokić

ŽIVETI ZAJEDNO

JAN TOMA
PAOLO NAPOLI
ROŽE KAJOA
ŽORŽ BATAJ
AUGUST FAUST
ROLAN BART
GEORG ZIMEL
PJER MIŠO-KVENTIN
ĐORĐO AGAMBEN
ANTONIO AVERLINO FILARETE
MORIS BLANŠO
LEON BATISTA ALBERTI
ŽAN-LIK NANSI
ROBERTO ESPOZITO
MONS HERMAN HENSEN
MARGARET GILBERT
HOSE ORTEGA I GASET
EMIL BENVENIST
FERDINAND TENIS
JOHAN ALTUZIJE
MASIMO KAČARI
EDIT ŠTAJN
GERDA VALTER
ANRI LEFEVR

Beograd

---

priredili
Petar Bojanić i Vladan Djokić

ŽIVETI ZAJEDNO

Beograd 2019

AUTORI ZBORNIKA: dr PETAR BOJANIĆ i dr VLADAN DJOKIĆ

NASLOV ZBORNIKA: ŽIVETI ZAJEDNO

IZDAVAČ: UNIVERZITET U BEOGRADU, ARHITEKTONSKI FAKULTET

ZA IZDAVAČA: Prof. dr VLADAN DJOKIĆ, dekan

RECENZENTI: v. prof. dr ANA NIKEZIĆ

doc. dr MILICA MILOJEVIĆ

LEKTURA I KOREKTURA: MILOŠ ĆIPRANIĆ

DIZAJN: MILICA MILOJEVIĆ i IRENA DURMIŠEVIĆ

TIRAŽ: 500

ŠTAMPA: DONAT GRAF, BEOGRAD

MESTO I GODINA IZDANJA: BEOGRAD, 2019.

ISBN 978-86-7924-233-4

ŽIVETI ZAJEDNO

SADRŽAJ

PETAR BOJANIĆ, VLADAN DJOKIĆ Arhitekta kao socijalni akt	009
---	-----

STOMAK, PORODICA, INTIMNO

JAN TOMA [YAN THOMAS] „Stomak“: materinsko telo, očinsko pravo	013
ANTONIO AVERLINO FILARETE [ANTONIO AVERLINO FILARETE] Traktat o arhitekturi	034
LEON BATISTA ALBERTI [LEON BATTISTA ALBERTI] O porodici	035
ĐORĐO AGAMBEN [GIORGIO AGAMBEN] Prijateljstvo	045

O „ZAJEDNO“

FERDINAND TENIS [FERDINAND TÖNNIES] Pojam <i>Gemeinschaft</i>	053
AUGUST FAUST [AUGUST FAUST] Pojam (o)bližnjega kao osnovni pojam socijalne filosofije i socijalne pedagogije	059

ROLAN BART [ROLAND BARTHES]
Kako živeti zajedno 075

MARGARET GILBERT [MARGARET GILBERT]
Zajedničko činjenje 080

POJEDINAC I DRUŠTVO

GEORG ZIMEL [GEORG SIMMEL]
Kako je društvo moguće? 095

FERDINAND TENIS [FERDINAND TÖNNIES]
Podele sociologije 105

FERDINAND TENIS [FERDINAND TÖNNIES]
Društveni entiteti ili konfiguracije: opšta karakterizacija 113

ROŽE KAJOA [ROGER CAILLOIS], ŽORŽ BATAJ [GEORGES BATAILLE]
Bratstva, redovi, tajna društva, crkve 121

HOSE ORTEGA I GASET [JOSÉ ORTEGA Y GASSET]
Čovek i ljudi 131

DELATI INSTITUCIONALNO

PJER MIŠO-KVENTIN [PIERRE MICHAUD-QUANTIN]
Universitas: ispoljavanja komunitarnog pokreta
u latinskom srednjem veku 141

FERDINAND TENIS [FERDINAND TÖNNIES]
Društvene vrednosti: etičke društvene vrednosti 155

HOSE ORTEGA I GASET [JOSÉ ORTEGA Y GASSET]
O stilu u arhitekturi 165

PAOLO NAPOLI [PAOLO NAPOLI]
Neraspoloživost, javna služba, upotreba: orijentacioni
pojmovi o zajedničkom i zajedničkim dobrima 168

KA ONTOLOGIJI ZAJEDNICE

ŽORŽ BATAJ [GEORGES BATAILLE], ROŽE KAJOA [ROGER CAILLOIS]
Sveta sociologija i odnosi između „društva“,
„organizma“, i „bića“ 185

MORIS BLANŠO [MAURICE BLANCHOT]
Negativna zajednica 195

ŽAN-LIK NANSI [JEAN-LUC NANCY]
O bivanju-u-zajednici 209

ROBERTO ESPOZITO [ROBERTO ESPOSITO]
Communitas: poreklo i sudbina zajednice 221

OD POLISA DO POSTMETROPOLISA

MONS HERMEN HENSEN [MOGENS HERMAN HANSEN]
Šta je *polis*? Istraživanje pojma „polis“ 239

EMIL BENVENIST [ÉMILE BENVENISTE]
Dva lingvistička modela grada 246

JOHAN ALTUZIJE [JOHANNES ALTHUSIUS]
Grad 253

GEORG ZIMEL [GEORG SIMMEL]
Metropola i mentalni život 260

ANRI LEFEVR [HENRI LEFEBVRE]
O urbanoj formi 269

MASIMO KAČARI [MASSIMO CACCIARI]
Grad-oblast (ili postmetropola) 274

ANEKS I

EDIT ŠTAJN [EDITH STEIN]
Pojedinač i zajednica 287

GERDA VALTER [GERDA WALTHER]
Prilog ontologiji društvenih zajednica 332

ANEKS II

PETAR BOJANIĆ, IGOR CVEJIĆ, MILOŠ ĆIPRANIĆ, MARK LOŠONC, SNEŽANA VESNIĆ
Arhitektonska realnost ili lice zajednice 375

ARHITEKTA KAO SOCIJALNI AKT

U ovoj knjizi sakupili smo različite tekstove koji tematizuju zajednički život, zajedničko stanovanje i trajanje u vremenu. Šta rade dvoje ili više njih *istovremeno* ili *istoprostorno*, jedan ili jedna pored drugoga ili druge, ili, šta rade i kako jesu zajedno? Da li je bitisanje ili obitavanje zajedno jedna radnja, zbir individualnih činova ili jedno zajedničko delovanje? Ili je život ili „životarenje“ uvek u suprotnosti naspram smrti, ali još uvek nedovoljna ili nejasna aktivnost? Tražili smo veze i odnose između različitih društvenih oblika koji postoje u određenom vremenu i u istom prostoru, a svi ovi tekstovi koje smo izabrali trebalo bi da objasne i neprestana terminološka preplitanja filozofije, sociologije, prava, ekonomije, politike i arhitekture. Cilj nam je uvek, kao i u prethodnim zbornicima, da rekonstruišemo odnos arhitekture i drugih oblasti znanja, odnosno da konstruišemo skice jedne buduće arhitektonske terminologije koja bi trebalo da arhitekturi donese istinsku autonomiju, kao i epistemološko opravdanje. Proučavanje socijalnih ili životnih formi takođe nužno implicira arhitektonsku aktivnost ili arhitektonski „angažman sa društvom“, gde arhitektonski diskurs nužno *pogađa* društvo i ključno utiče na njega.

„To be an architect is a social act.“ Čini nam se da ovaj Eisenmanov iskaz, o arhitekti kao socijalnom aktu (a ne o arhitekturi kao zbiru socijalnih akata ili arhitektonskih akata), na kraju njegovog obraćanja škotskim arhitektama 2008. godine, može dobro da opiše poziciju arhitekta unutar društva i suživota. Arhitekta je, po Eisenmanu, pre svega uvek u otporu prema socijalnim strukturama koje zatiče u vremenu i prostoru svog života, i u protivljenju hegemoniji političkih i socijalnih struktura svoga vremena. Akt ili čin koji arhitekta jeste ili kao takav predstavlja menja konstrukciju našeg života uvodeći, nadasve, pravo i odgovornost za zajednički život. Zašto je arhitekta, kao agent, ili autor, ili subjekt – izjednačen sa socijalnim aktom? Zašto bi arhitekta kao takav bio akt ili čin koji ima socijalnu vrednost, to jest koji se tiče svih nas? Zato što u naše pojedinačne živote uvodi veze između svih nas, zato što nam daje svest o našem zajedničkom životu i jednostavno pokazuje da bez zajedničkog života zapravo nema života, života kao takvog ili života pojedinca. Život je život ako se odgovorno živi zajedno, a ovo je moguće isključivo posredovanjem arhitekta ili postojanjem arhitekta.

Milica Milojević, njen doktorat i njena želja da jedan ovakav zbornik tekstova bude napravljen prethodi svakoj ideji o ovoj temi i radu na odabiru ovih tekstova. Istinski tvorci ovog zbornika jeste nekoliko poslednjih generacija studenata doktorskih studija Arhitektonskog fakulteta u Beogradu. Potpisujući se u ime svih onih što su zajednički prevodili ove dijaloge, namera nam nije da samo istaknemo dosadašnji napor, ali i potrebu da se na ovim tekstovima i dalje radi, da se oni brojnim čitanjima usavršavaju i prepravljaju sa svakom sledećom generacijom doktoranada, nego, pre svega, da svedočimo o značaju zajednice, koja takođe nastaje isključivo tokom zajedničkog rada, bezuslovnog uslova bilo kog pa i ovog poduhvata.

Posebno zahvaljujemo Milošu Ćipraniću, koji je sve tekstove prilagodio da funkcionišu kao celina. Više profesionalnih prevodilaca i prijatelja preveli su nekoliko veoma komplikovanih tekstova.

Na kraju knjige donosimo dva dodatka. Prvi čine dva teksta Edith Stein i Gerde Walther o zajednici. Tekstovi su obimni, ali su nam se učinili veoma važni i hteli smo da se, bez obzira na veličinu, nađu među koricama ove knjige. Drugi dodatak je plod zajedničkog rada jedne male grupe koju čine filozofi, istoričar umetnosti Miloš Ćipranić i arhitekta Snežana Vesnić. Hvala Milici Milojević, čija je veština učinila da i ova knjiga – kao i prethodni zbornici koje smo uredili *Teorija arhitekture i urbanizma* (2010), *Misliti grad* (2011), *Dijalozi sa arhitektama* (2012), *Arhitektura kao gest* (2012), *Tehnika i tehnologija u arhitekturi* (2014) – ostavlja utisak prijatnosti.

Petar Bojanić, Vladan Djokić